

ПАШТОЎКА З БЕЛАРУСІ

У горадзе Іванаве ўстаноўлены помнік Напалеону Ордзе — кампазітару, мастаку, грамадскаму дзеячу, які нарадзіўся недалёка адсюль у маёнтку Варацэвічы каля двух стагоддзяў назад. Імя яго доўгі час незаслужана было забыта, аднак у апошнія гады славу таго земляку прысвячаюцца пленэры, раённая бібліятэка вядзе пошук матэрыялаў аб ім. Сувязь з многімі архівамі Еўропы дазволіла атрымаць каштоўныя дакументы аб жыцці Напалеона Ордэ, копіі больш двухсот літаграфій яго малюнкаў.

НА ЗДЫМКУ: помнік Напалеону ОРДЗЕ ў Іванаве.

Фота Рамана КАБЯКА.

Вываз і ўвоз экзатычных жывёлін

ДАХОДНЫ ПРΟМЫСЕЛ

Дзівацтва ў людзей, як вядома, бываюць розныя. Адна беларуская грамадзянка з горада Мазыра раптам зразумепа, што не будзе ёй у жыцці шчасця без заморскай яшчаркі ігуаны, і пасля доўгіх пошукаў набыла яе на базары ў асабістае карыстанне. Жылі яны з ігуанай душа ў душу, і так гэтая дама палюбіла заморскага звярка, што калі вырашыла адпачыць на далёкім востраве Кіпр, то не змагла адарваць ігуану ад сэрца і вырашыла ўзяць яе з сабой. І вось тут канчаецца лірыка і пачынаюцца праблемы, звязаныя з афармленнем сертыфікатаў на ўвоз і вываз узораў, прадугледжаных Канвенцыяй аб міжнародным гандлі відамі дзікай фауны і флоры, што знаходзіцца пад пагрозай знікнення (скарочана СІТЕС). Канвенцыя была падпісана 3 сакавіка 1973 года ў Вашынгтоне на канферэнцыі паўнамоцных прадстаўнікоў 80 дзяржаў і ўступіла ў сілу 1 ліпеня 1975 года. Яе прыняцце было выклікана трывогай народаў і дзяржаў за захаванне дзікай прыроды і неабходнасцю міжнароднага супрацоўніцтва для аховы некаторых відаў дзікай флоры і фауны ад празмернай эксплуатацыі ў міжнародным гандлі. Сёння ўдзельнікамі канвенцыі з'яўляюцца 142 краіны, у тым ліку і Беларусь. СІТЕС рэгулюе экспарт, рээкспарт, імпорт раслін і жывёл у залежнасці ад статусу кожнага з відаў. У адпаведнасці з СІТЕС працэдура ўвозу ў любую краіну жывых жывёлін, а таксама іх частак і вытворных ад іх (дэрыватаў) абстаўлена многімі абмежаван-

(Заканчэнне на 3-й стар.).

СУСТРЭЧА З МАСТАКОМ

ЛЮДЗІ, ЯК КОЛЕРЫ...

Мастак Айша Александровіч — вельмі цікавы чалавек, сапраўдная творчая натура, адметная не толькі сваёй працай, што цалкам натуральна, але і неардынарным светапоглядам. Заўважаць прыгажосць нават у паўсядзённых, будзённых з'явах — для яе вельмі характэрна. Таксама, як і цікавіцца глыбіннымі праявамі чалавечай душы. Яна любіць жыццё і людзей, можа, таму і творчасць яе такая яркая, іскрыстая, па-сапраўднаму жывая. Айша Александровіч — выдатны мастак па сцэнічным касцюме, ужо не першы год працуе з Дзяржаўным ансамблем танца Валянціна Дудкевіча, дзе яе талент раскрыўся найбольш ярка і поўна. Мы з задавальненнем знаёмім чытачоў з мастацкай і прадстаўляем ёй слова.

ПРА ТОЕ, ЯК УСЁ ПАЧЫНАЛАСЯ

— Мой першы асэнсаваны малюнак — малюнак балерыны. Ubачыла яе ў пачцы, у класічнай позе, у каляндарыку — больш не было дзе, бо нарадзілася і вырасла ў невялікім беларускім гарадку Узда: там не тое што тэатра, мастацкага гуртка не было.

Балерына мяне літаральна зачаравала. Здарылася так, што бацькі аднымі з першых на нашай вуліцы купілі тэлевізар, вось тады і пачаўся ўвесь гэты, як казалі маці, "кардэбалет". Смешна, але я лічыла "кардэбалет" словам, спецыяльна ёю прыдуманым, каб выказаць усё неадабрэнне, якое магла адчуваць жанчына-мусульманка да напаяраспанутых танцоўшчыц.

А ўва мне ўвесь час жыла цікавасць да сцэны. Я ў дзяцінстве і юнацтве нават крыху пела і танцавала. І ўборы мы самі майстравалі. І па сёння захоўваю падзячны ліст за лепшы касцюм на школьным балі-маскарадзе. Мне здаецца, нейкая вышэйшая сіла вяла мяне па жыцці да маёй прафесіі. І хаця бацькі былі вельмі простымі, недзе ў радні трапляліся людзі мастацтва, больш, праўда, музыканты. Дзякуй, сем'і ва ўсіх былі вялікімі. І калі я паступіла ў мастацкае вучылішча, першае, куды пайшла, — оперны тэатр: памятаю, балет называўся "Блакiтны Дунай".

Пасля вучылішча год працавала ў школе настаўніцай, а потым зноў вучоба — у мастацкім інстытуце на прыкладным

(Заканчэнне на 7-й стар.).

«СВЯТЛО КУПАЛАВА ДОМУ»

Пад такой назвай выпусціў кніжачку Дзяржаўны літаратурны музей Янкі Купалы. Складальнік яе Жанна Дакюнас, аўтары тэкстаў Вячаслаў Рагойша і Антаніна Хатэнка. Усё гэта людзі, шчыра адданыя песняру, яго паэзіі, справе яго жыцця. І таму іх захапленне так натуральна перадаецца чытачу і абуджае жадан-

не прайсці і праехаць па мясцінах, звязаных з Янкам Купалам.

Янка Купала — своеасаблівы сімвал нашага народа, зазначае В. Рагойша. Ён займае ў яго гісторыі такое ж месца, як Шэкспір у англічан, А. Пушкін у рускіх, А. Міцкевіч у палякаў, Тарас Шаўчэнка ў украінцаў, у амерыканцаў Уолт Уітмен, а ў венграў Шандар Пецэфі.

Сацыяльная несправядлівасць і нацыянальны ўціск дарэвалюцыйнага часу асуджалі Янку Купала з яго "мовай убогай" на ролю літаратурнага эпігона, пераймальніка "сваіх" і "чужых" літаратурных узораў. Ён жа ў ліку першых сфарміраваў сучасную беларускую літаратуру і літаратурную мову. Народны паэт Беларусі — выдатны майстар паэтычнага слова, адзін з самых буйных паэтаў, якіх увогуле ведае сусветная літаратура.

"Творчасць Янкі Купалы, — зазначае В. Рагойша, — нібыта шырока расчыненае акно ў свет усёй беларускай паэзіі першай паловы ХХ стагоддзя. Адсюль, з акна Купалавай паэзіі, лепш бачацца не толькі тыя магістральныя шляхі, якімі ішла беларуская літаратура на працягу некалькіх дзесяткаў гадоў, а нават узбочныя дарогі і сцежкі..."

Янка Купала — прыклад сапраўды народнага паэта. А з цягам часу яго творчасць і сама постаць песняра будуць прыцягваць штотараз большую ўвагу не толькі літаратуразнаўцаў, але і мовазнаўцаў, філосафаў, псіхалагаў.

Эмацыянальна і прачула вядзе экскурсію па Купалаву дому Антаніна Хатэнка. Пазнаёміў-

(Заканчэнне на 3-й стар.).

ВЕСТКІ З БЕЛАРУСІ

ВЕСТКІ З БЕЛАРУСІ

ВЕСТКІ З БЕЛАРУСІ

БЕЛАРУСЬ — ЛІТВА

ВАЛДАС АДАМКУС СУСТРЭЎСЯ З ПАСЛОМ БЕЛАРУСІ Ў ЛІТВЕ ЯЎГЕНАМ ВАЙТОВІЧАМ

Транзіт грузаў быў адной з важных тэм, абмеркаваных на сустрэчы Прэзідэнта Літвы Валдаса Адамкуса з Надзвычайным і Паўнамоцным Паслом Беларусі ў гэтай краіне Яўгенам Вайтовічам, якая адбылася 16 сакавіка ў Вільюсе.

Як паведамае літоўскае агенцтва ЭЛТА, беларускі дыпламат, адказваючы пасля сустрэчы на пытанні журналістаў, выказаў надзею на тое, што ўжо ў гэтым годзе дзве дзяржавы падпішуць Дагавор аб рэадмісіі і ўдасца поўнаасцю вырашыць праблему чэргаў грузавых аўтамабіляў на літоўска-беларускай граніцы. Паводле слоў Яўгена Вайтовіча, апошня праблема ўжо вырашаецца: чэргі грузавых аўтамабіляў на граніцы значна зменшыліся. «Канчаткова гэта пытанне вырашыцца, калі ўступяць у эксплуатацыю мытныя тэрміналы на пагранічным пераходным пункце Мядзінкіна — Каменны Лог, што будуюцца цяпер», — падкрэсліў беларускі дыпламат.

Паводле сцвярджэння Яўгена Вайтовіча, работы па дэмаркацыі граніцы Літвы і Беларусі праходзяць нармальна і ў хуткім часе будуць завершаны.

Пасол паведаміў, што на сустрэчы з Прэзідэнтам Літвы размова ішла і аб стане духаваковых эканамічных адносін. Акрамя таго, абмяркоўвалася пытанне продажу Беларусі электраэнергіі, што выпрацоўваецца на Ігналінскай АЭС. У ходзе сустрэчы абодва бакі абмеркавалі перспектывы рэгіянальнага супрацоўніцтва, а таксама працэсы, што адбываюцца ўнутры СНД.

РЭГІЯНАЛЬНЫ СЕМІНАР

18 і 19 сакавіка Савет Рэспублікі Нацыянальнага сходу Рэспублікі Беларусь: ледзь ці не ў поўным складзе знаходзіцца на Віцебшчыне. Тут прайшоў рэгіянальны семінар «Праблемы ўдасканалення заканадаўства ў Рэспубліцы Беларусь: практыка, тэндэнцыі, перспектывы».

НА ЗДЫМКУ: удзельнікі семінара ў адным са зборачных цэхаў прыборабудуўнічага завода.

З НАГОДЫ

СПРАВА ПАРТЫІ ЖЫВЕ...

У Мінску па ініцыятыве КПБ прайшлі святочныя мерапрыемствы, прысвечаныя 100-годдзю І з'езда РСДРП. Адбылася навукова-тэарэтычная канферэнцыя, на якой выступілі вучоныя сацыялістычнай арыентацыі з Беларусі і Расіі.

У мерапрыемствах прынялі ўдзел многія палітычныя і дзяржаўныя дзеячы Украіны, Беларусі, Кубы, Карэі, Грэцыі і іншых краін.

Прысутныя адзінадушна адобрылі Хартыю-98. Ва ўрачыстым сходзе прынялі ўдзел старшыня Палаты прадстаўнікоў Нацыянальнага сходу Рэспублікі Беларусь А. Малафееў, паўнамоцны прадстаўнік Рэспублікі Беларусь у СНД С. Пасахаў.

Для ўдзельнікаў урачыстага сходу быў арганізаваны канцэрт, у якім прынялі ўдзел многія вядомыя выканаўцы і ансамблі.

Замежныя прадстаўнікі партый і грамадскіх аб'яднанняў, што прыбылі на мерапрыемствы, прысвечаныя 100-годдзю І з'езда РСДРП, былі прыняты А. Малафеевым.

СПОРТ І ПАЛІТЫКА

АБ'ЯДНАНАЙ КАМАНДЫ НЕ БУДЗЕ

Віцэ-прэзідэнт Нацыянальнага алімпійскага камітэта Беларусі, нядаўна прызначаны міністр спорту і турызму Мікалай Ананьёў заявіў, што беларускія і расійскія спартсмены не будуць выступаць на наступных алімпіадах аб'яднанай камандай.

Мы — суверэнная дзяржава, падкрэсліў Мікалай Ананьёў, і будзем самастойна ўдзельнічаць у алімпійскіх форумах.

Каменціруючы інфармацыю аб тым, што ў час знаходжання ў Нагана кіраўнік дзяржавы Аляксандр Лукашэнка, які з'яўляецца і прэзідэнтам беларускага НАКа, веў перагаворы аб стварэнні аб'яднанай каманды з кіраўнікамі расійскага спорту, Ананьёў адзначыў яе недакладнасць.

ПОЛЬСКАЯ ВЫСТАВА

У Палацы мастацтва ў Мінску адкрылася Нацыянальная шматгалінавая выстава «Бізнес-Польшча-98», арганізаваная Міністэрствам эканомікі Польшчы і Міністэрствам знешніх эканамічных сувязей Беларусі чацвёрты раз. Тут прадстаўлена прадукцыя трыццаці фірм Польшчы. Суседзі прапануюць беларускім партнёрам штучнае футра і прадукты харчавання, гандлёвае і ацяпляльнае абсталяванне і прадукцыю алюмініевай прамысловасці, насенне збожжавых і кармавых культур. Шырока прадстаўлена польская касметыка і тканіны, турыстычны рыштунак.

На выставе «Бізнес-Польшча-98» экспануюцца сучасны польскі плакат і кніжная прадукцыя.

НА ЗДЫМКУ: на адкрыцці выставы выступіў фальклорны ансамбль польскага зямляцтва ў Гродне «Лехіцы».

З'ЕЗД ФЕРМЕРАЎ

УРАД ПАДТРЫМАЕ

Сёмы з'езд фермераў Беларусі адбыўся 12 сакавіка ў Мінску. У яго рабоце прымаў удзел віцэ-прэм'ер краіны Уладзімір Гаркун.

Выступаючы перад дэлегатамі, ён заявіў, што ўрад рэспублікі мае намер усямерна падтрымліваць фермерскі рух. Прынятыя напярэдадні нядаўняй нарады па пытаннях аграпрамысловага комплексу ўказы Прэзідэнта краіны і пастановы ўрада прадастаўляюць фермерам права на павелічэнне зямельнага ўчастка, на арэнду пустуючых памяшканняў у калгасах і саўгасах, а таксама на атрыманне льготных банкаўскіх крэдытаў пад заклад маёмасці і будучага ўрадавага. Акрамя таго, паводле слоў Уладзіміра Гаркуна, плануецца таксама ўнясенне некаторых паправак у Закон «Аб фермерскіх гаспадарках».

У мэтах павышэння спецыяльнай падрыхтоўкі фермераў плануецца стварэнне доследных фермерскіх гаспадарак, на базе якіх будуць адпрацоўвацца эфектыўныя тэхналогіі і праводзіцца навучанне. Адказваючы на пытанні дэлегатаў з'езда, Уладзімір Гаркун заявіў, што ў гэтым годзе дзяржава гатова закупіць у беларускіх фермераў увесь урадавы зернебабовых культур.

МІТЫНГ

АПАЗІЦЫЯ АДЗНАЧЫЛА ДЗЕНЬ КАНСТЫТУЦЫІ

Дзяржаўнае свята Дзень Канстытуцыі застаецца для апазіцыі балючым напамінам пра канстытуцыйны рэфэрэндум 1996 года, вынікі якога яна не прызнае дагэтуль. 14 сакавіка ў канферэнц-зале гасцініцы «Юбілейная» сабраліся каля трыццаці дэпутатаў распушчанага Вярхоўнага Савета 13-га склікання, якія правялі сваё спецыяльнае пасяджэнне, прымеркаванае да гэтага свята. Дэпутаты, замежныя гасці і журналісты заслухалі даклад Сямёна Шарэцкага, які яшчэ раз крытычна ацаніў вынікі апошняга рэфэрэндуму і пераўтварэнняў, што адбыліся ўслед за ім.

А 15 сакавіка ў Мінску прайшлі шэсце і мітынг, арганізаваныя Аб'яднанай грамадзянскай партыяй, «Народнай грамадой» і Партыяй працы. Сабраліся каля трох тысяч маніфэстантаў, якія прайшлі па загадзя ўзгодненаму з Мінгарвыканкам маршруту.

Пасля заканчэння мітыngu быў затрыманы лідэр БСДП «Народная грамада» Мікалай Статкевіч, на якога ў Савецкім РАУС сталі быць складзены пратакол аб адміністрацыйным парушэнні. Іншых ініцыянтаў не зафіксавана.

НАЛЕЖЫЦЬ НАШАЙ ГІСТОРЫІ

БНР — ГІСТОРЫЯ І СУЧАСНАСЦЬ

«Круглы стол» з такой назвай прайшоў у Нацыянальным прэс-цэнтры Рэспублікі Беларусь. У ім прынялі ўдзел вядучыя навукоўцы нашай суверэннай дзяржавы.

80 гадоў таму — 25 сакавіка 1918-га — узнікла Беларуская Народная Рэспубліка. Гэта быў складаны, супярэчлівы, шмат у чым неадназначны час. Наш край — спакутаваны вайной і замежнай інтэрвенцыяй, голадам і холадам — тым не менш, трымаўся годна і па-свойму незалежна. І хаця ўлада ў ім пераходзіла з рук у рукі, знайшліся людзі — шчырыя і праведныя патрыёты Айчыны, якія, не шкадуючы сіл, працавалі ў імя незалежнасці, самастойнасці, суверэннасці Бацькаўшчыны.

З таго часу мінула роўна восем дзесяцігоддзяў. Мала гэта ці многа? Для чалавека — цэлае жыццё, для гісторыі — усёго толькі некалькі старонак. Аднак, на вялікі жаль, тыя старонкі воль ужо колькі часу (а па сутнасці — увесь гэты перыяд) мы няк не можам аб'ектыўна ацаніць, упісаць іх на належнае ім месца ў той жа Яе Вялікасці Гісторыі.

З мэтай прыйсці і ў хаця б наблізіцца да ісціны, паспрабаваць чарговы раз аб'ектыўна зірнуць на падзеі 80-гадовай даўнасці і прыйшлі на пасяджэнне «Круглага стала» акадэмікі Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі Ігарыён Ігнаценка і Міхаіл Касцюк, дактары гістарычных навук Пётр Брыгадзін, Уладзімір Ладзеў, Уладзімір Міхнюк, кандыдаты гістарычных навук Уладзімір Казлякоў, Аляксандр Міхальчанка, Вігаль Скалабан, кандыдаты філасофскіх навук Леў Крыштаповіч і Яўген Матусевіч.

Абазначаючы накірунак гаворкі, І. Ігнаценка зазначыў: настаў час найперш высветліць, наколькі легітымнай была Беларуская Народная Рэспубліка? Чаму існаванне і дзейнасць яе былі кароткачасовымі і вузкімі: з самага пачатку кіраўніцтва БНР найбольшую ўвагу звярнула на знешнепалітычную дзейнасць? У ходзе дыскусіі сам жа акадэмік і адказаў на гэтыя і іншыя пытанні. Рада БНР не мела ў народзе шырокай апарты, таму і шукала яна падтрымку спачатку ў нямецкіх акупацыйных уладаў, потым — у польскіх. Ёй абяцалі, яе запэўнівалі, аднак канкрэтна і практычна ніхто не падтрымаў...

М. Касцюк заявіў адназначна: абвешчэнне Беларускай Народнай Рэспублікі стала вынікам развіцця нацыянальна-вызваленчага руху ў Беларусі на пачатку ХХ стагоддзя. І тут жа дадаў: без Лютаўскай і Кастрычніцкай рэвалюцый 1917-га гэта было б немагчымым. Факт утварэння БНР паскорыў узнікненне Беларускай Савецкай Сацыялістычнай Рэспублікі. На погляд акадэміка, арыентацыя кіраўнікоў БНР на Германію была непапулярнай сярод народа, таму беларусы і не падтрымлівалі іх.

В. Скалабан цвёрда перакананы, што за апошнія некалькі гадоў адбылася грамадзянская і палітычная рэабілітацыя дзеячаў Беларускай Народнай Рэспублікі. Нарэшце наша гістарычная навука павярнулася тварам да тых сапраўды гістарычных падзей. Выдадзена шмат манграфіяў, даследаванняў, артыкулаў аб дзейнасці Рады БНР, абаронена некалькі кандыдацкіх дысертацый па гэтай цікавай тэматыцы. Тым нем менш, вучоныя занапакоены ранейшымі спробамі асобных заангажыраваных навукоўцаў «бачыць» і «паказаць» гэту тэму ў іншым святле.

Каго ж меў на ўвазе выступаюца? Тут жа, на пасяджэнні «Круглага стала», гэта стала відавочным. У. Казлякоў, Л. Крыштаповіч лічылі і лічаць БНР штучным утварэннем, усёго толькі ідэяй утварэння дзяржавы, больш таго — «спробай ажыццяўлення той ідэі на шытках» заваёўнікаў (Л. Крыштаповіч). Іншыя ўдзельнікі размовы з гэтым рашуча не пагадзіліся. І. Ігнаценка, М. Касцюк, У. Ладзеў, У. Міхнюк і іншыя ў сваіх думках і развагах прыходзілі да высновы: Беларуская Народная Рэспубліка была дзяржавай у стадыі ўтварэння і фарміравання. Да дзяржаўнасці беларускай нацыянальнай дзеячы не дайшлі, аднак ад самой ідэі да яе ажыццяўлення пайшлі вельмі далёка. І ніхто больш рашуча не адстойваў інтарэсы Беларусі — найперш, паўторым, на міжнароднай арэне, чым дзеячы БНР!

Размова за «круглым сталом» была дзелавой, вострай, канструктыўнай. Да адзіных высноў удзельнікі не прыйшлі, ды гэтага, уласна кажучы, ніхто і не чакаў. Аб гісторыі, справах і здзяйсненнях дзеячаў Беларускай Народнай Рэспублікі гаварылі разумна, дасведчаныя людзі. Ім, як кажучы ў такіх выпадках, і карты ў рукі. Горш іншае: калі «ацэньваць» падзеі Гісторыі бяруцца аматары гісторыі... Але гэта ўжо іншая размова.

БНР у айчынай гісторыі была. І ёй час заняць сваё месца ў летапісе Бацькаўшчыны. Аб'ектыўнае — з набыткамі і поспехамі, пралікамі і няправільнымі крокамі. Тады і будзем мы, беларусы, мець нарэшце сваю сапраўдную Гісторыю!

Анатоль МЯСНІКОЎ.
("Звязда").

ПРЫНЦЭСА ЭЛЬФАЎ

Пераможцай конкурсу прыгажосці, песні і танца, які праходзіў нядаўна ў краснапольскім Доме піянераў і школьнікаў (Магілёўская вобласць), стала прынцэса Каралеўства эльфаў — так называлася яе геранія — вучаніца чацвёртага класа сярэдняй школы №1 Юля АРЛОВА (на здымку).

Юля добра вучыцца, спявае і танцуе. Любіць сваю Краснапольшчыну, нягледзячы на чарнобыльскую бяду, ад якой яна пацярпела.

ДАХОДНЫ ПРАМЫСЕЛ

(Заканчэнне.
Пачатак на 1-й стар.)

нямі, і да ведама ўсіх, хто ў бліжэйшы час збіраецца на Кіпр з сваёй любімай ігуанай: нават калі тут, у Беларусі, дакументы будуць аформлены ў поўнай адпаведнасці з міжнароднымі патрабаваннямі, самыя нечаканыя праблемы могуць узнікнуць па той бок граніцы.

Аб тым, што зброя і наркатыкі з'яўляюцца самымі даходнымі відамі нелегальнага бізнесу, ведаюць амаль усе. Але аб тым, што на трэцяе месца ў гэтым спісе сёння выходзіць кантрабандны гандаль экзатычнымі жывёламі і птушкамі, загаварылі толькі нядаўна. Для таго каб уявіць даходы, якія можна прывесці гэты бізнес, прывядзем некаторыя цэны. За абучанага сокала можна смела прасіць 100 тысяч долараў, паўднёва-амерыканскі папугай "пацягне" на 40 тысяч долараў, перуанскі матылёк каштуе 3 тысячы долараў. Па звестках Ін-тэрпола, аб'ём незаконнага ўвозу-вывазу рэдкіх відаў жывёл і раслін складае 6 мільярдў долараў у год. "Жывую" кантрабанду, як і ўсякую іншую, вазуць таіна. Мігуслівыя малпаў паяць снатворным і запіхваюць у чамаданы з патайнымі адтулінамі, птушак часта спойваюць спіртным і хавваюць у скрыні. Нярэдка жывёліны ад такога абыходжання гінуць, але гэта нікога не спыняе.

Пагранічная Беларусь не застаўся ў баку ад сусветных тэндэнцый. Аптывыя партыі экзатычных стварэнняў, як правіла, прыходзяць сюды з Расіі, бо кантроль на мяжы практычна адсутнічае. Аднак далёка не ўсе экзатычныя жывёліны трапляюць да нас з далёкай Афрыкі ці лясоў Амазонкі. Калі ў магазіне "Прырода" прадаецца кракадзіл, якому без малога месяца, наўна думаць, што нованароджанага толькі што вылавілі з далёкага Ніла і тайна даставілі ў заснежаную Беларусь. Больш лагічна меркаваць, што транспартавалі сюды ў лепшым выпадку яйкі кракадзіла, якія потым "дайшлі" ў мясцовым інкубатары. Самых розных змей, мадагаскарскіх тараканаў, яшчарак і пранізліва зялёных квакш умельцы ўжо даўно навучыліся разводзіць самастойна, у звычайных гарадскіх кватэрах. Так што, зусім верагодна, што ўдаў, які абыякава пазірае з тэрарыума на наведвальнікаў зоомагазіна, быў выведзены ў кватэры вашым недалёкім суседам. Дарчы, канвенцыя СІТЕС заахвочвае разводжэнне жывёл у няволі, і калі ў той ці іншай краіне ёсць попыт на якую-небудзь жывёліну, лічыцца, што лепш разводзіць яе "на месцы", чым завозіць здалёку з рызыкай для жыцця. Але ў даным пытанні было б разумна пайсці па шляху Японіі, дзе даўным-даўно было прызнана, што гарадскія шматкватэрныя дамы ўсё-такі не прыстасаваны для разводжэння жывёл.

Неяк у аэрапорце Мінск-1 была затрымана партыя папугай жако, у мінулым годзе з Пецярбурга ў Кіеў праз Гомель везлі буйны кантрабандны груз экзатычных жывёлін. Калі гаспадар зразумеў, што пагранічнікі выявілі яго, ён неспрыяльна знік, і ў распараджэнне пагранічнікаў трапіла сапраўднае праміяністая чарапах. Яна была вялікай, вельмі прыгожай і падобнай на расфарбаваную супавую талерку. А яшчэ сярод затрыманых грузаў былі жабы-часночніцы і каспійскія чарапахі. Вялікім попытам у пакупнікоў карыстаюцца змеі, але іх прасцей вывезці, і таму пагранічнікі затрымліваюць іх адносна рэдка.

У Беларусі працаваць па канвенцыі СІТЕС пачалі зусім нядаў-

на, і заканадаўства аб гандлі экзатычнымі жывёламі ў краіне толькі-толькі ствараецца. У гэтай сітуацыі цалкам можна скарыстаць вопыт іншых краін, напрыклад, Італіі. Калі яна далучылася да канвенцыі, у краіне быў зроблены перапіс і рэгістрацыя ўсіх жывёлін, што ахоўваюцца СІТЕС. Звярам, птушкам і гадам былі выдадзены пасведчанні, на падставе якіх мог ажыццяўляцца іх увоз і вываз з краіны. Адзначым адразу, што канвенцыя СІТЕС не носіць забароннага характару, яна хутчэй праследуе функцыі кантролю за рэдкімі жывёламі і іх вытворнымі, што падарожнічаюць з краіны ў краіну. Адна з асноўных праблем, якія ўзнікаюць у гэтым выпадку, — даказаць законнасць набыцця той ці іншай жывёліны, правамернасць выключэння яе з дзякай прыроды. І калі вывезці жывёліну з Беларусі яшчэ так-сяк можна, то праблемы могуць узнікнуць як у краіне прызначэння, так і ў дзяржавах, якія трэба будзе перасякаць транзітам. Паколькі ў краінах еўрапейскага супольніцтва законы на гэты конт значна больш жорсткія, чым у нас, справа можа скончыцца канфіскацыяй любімага зверка.

Апошнім часам нярэдка ў камітэт па дазвол на вываз звяртаюцца іншаземцы, якія прывозяць у Беларусь на паляванне і ў выпадку, калі яно будзе ўдалым, хочучь павесці з сабою паляўнічыя трафеі. У адрозненне ад нашых грамадзян, яны імкнуцца да поўнага захавання законнасці і афармляюць дакументы яшчэ да таго, як убачаць мяркуемую здабычу. Паколькі самі бланкі СІТЕС каштуюць вельмі дорага, нашым спонсарам у гэтай справе стала Англія, якая і выдзеліла грошы на іх выраб.

Іншы раз уражваюць сваёй бесклапотнасцю супрацоўнікі беларускіх авіятрадаў, якія, добра ведаючы аб існуючых правілах і забаронах, кантрабандай увозяць у краіну з афрыканскіх краін папугай і малпаў, не думаючы, што праз прыматаў у краіну можна завезці СНІД, чуму і іншыя смертальныя хваробы.

Кантрабанда бывае і вельмі нечаканай: увесь мінулы год паступала інфармацыя аб тым, што Еўропу запаланілі часткі бурага мядзведзя — жоўцевыя пузыры, кіпцоры і іншыя органы, якія (укліючаючы памёт) выкарыстоўваюцца ў нетрадыцыйнай медыцыне Усходу.

Паколькі на Каспіі з-за браканьерскага адлову ўсрэд паўстала пытанне аб выхаванні асятровых, рыбы і вытворных ад іх у гэтым годзе трапілі ў разрад забароненых да вывазу. Вялікія паступленні кантрабанднай рыбы і ікры на рынкі Еўропы прымуслілі Германію першай забіць трывогу, і на сённяшні дзень усе асятровыя і вытворныя ад іх уключаны ў дадатак да СІТЕС. Так што да ўвагі ад'язджаючы: чорную ікру і шашлык з асятра лепш есці дома. Нават калі вам удалася правесці ікру праз нашу мяжу, то праблемы ўзнікнуць у той краіне, куды вы будзеце ўязджаць. Напрыклад, на ўсёй мяжы Швейцарыі ўстаноўлена паяц прапускных пунктаў, куды можна ўехаць на таможны дагляд з узорами СІТЕС. Калі вы са сваёй ікрой рушыце ў абход, вас могуць павярнуць назад.

А ўвогуле, усім аматарам жывёлін хацелася б даць параду: набываць правяральных часам катой і сабак. Паколькі мурзікі і жучкі пакуль далёка ад занясення ў Вялікай колькасцю дакументаў, сертыфікатаў і дазвалаў. Да таго ж, у адрозненне ад ігуан і мадагаскарскага таракана, іх можна паглядзіць...

Вераніка ЧАРКАСАВА.

ЦУДАТВОРНАЯ ІКОНА

"Голас Радзімы" пісаў ужо, што ікона Свяціцеля Мікалая Цудатворца, якая некалі была канфіскавана пры спробе вывазу з краіны і захоўвалася ў запасніках музея выратаваных каштоўнасцей, а ў 1990 годзе перададзена ў брэсцкі храм, названы ў гонар гэтага святога, пачала вылучаць цяпло. Словам, пры дотыку да яе можна адчуць цяпло. Цяпер да яе адкрыты доступ, адслужаны малебен Свяціцелю.

Свята-Мікалаеўская царква ў Брэсце — адно з самых прыгожых культурных збудаванняў праваслаўя не толькі ў Беларусі. За дзевяноста адзін год свайго існавання храм перажыў многае. Некалькі дзесяткаў гадоў у яго сценах быў дзяржаўны архіў, а ў 1989 годзе будынак зноў перададзены веруючым. Пасля рамонтна

уражвае не толькі знешняй веліччу і архітэктурай, але і ўнутраным аздабленнем, багатым іканамі. Тут захоўваюцца вядомыя ў праваслаўным свеце святыні — частка дрэва Крыжа Жыватворнага Гасподня, частка камяня труны Гасподняй, часцінкі мошчаў прападобнага Яфімія Вялікага, Святога вялікамучаніка лекара Панцеляямона, мучанікаў, урачоў Акакія і Яўстафія, часцінка мошчаў цудатворцаў Феадосія Чарнігаўскага і яго сакас (святое адзенне), перададзенае Рускай праваслаўнай царквой у снежні 1997 года.

НА ЗДЫМКАХ: ікона Свяціцеля Мікалая Цудатворца, што вылучае цяпло; Свята-Мікалаеўская царква ў Брэсце.

Фота Рамана КАБЯКА.

МІЛАСЭРНАСЦЬ

САМАЯ ВЯЛІКАЯ АСАЛОДА

Шмат цудоўных людзей на зямлі. Кажучы гэтыя словы, я перш за ўсё меў на ўвазе пана Манфрэда Вала. Жыве гэты чалавек у Германіі. Ён за свае грошы запрашае на адпачынак і аздараўленне ў суседнюю Польшчу дзяцей з Дзятлаўшчыны, якія пацярпелі ад чарнобыльскай аварыі. Адпачываюць яны, набіраюцца новых сіл у вельмі маляўнічых мясцінах — Ольштыне і Аструдзе.

Вялікі ўклад у гэтую справу ўносіць ксёндз Гуткоўскай парафіі Ольштынскага ваяводства Бернард Калінскі. Дзятлаўцы добра ведаюць гэтага цудоўнага чалавека. Крыху раней ён служыў у Дзятлаўскай парафіі. Дзякуючы Бернарду Калінскаму, дзіцячыя душы цягнуцца да Бога, імкнуцца да чысціні і святла, як кветкі — да сон-

ца. Штогод ксёндз-пробашч дапамагае цікава і змястоўна арганізаваць адпачынак дзяцей у час канікул, клапоціцца, каб яны і добра адпачылі, і паправіліся.

Для ўсяго, вядома, патрэбны грошы. Па просьбе пана Манфрэда Вала ён прывёз з Бона сто трыццаць канвертаў з грашыма для маладзям'я сем'яў. Шэсцьдзесят канвертаў атрымалі жыхары горада Дзятлава, трыццаць было раздадзена ў касцёле гарадскога пасёлка Наваельня і сорак канвертаў — у касцёле вёскі Бердаўка Лідскага раёна. Грашовую дапамогу атрымалі інваліды з дзяцінства, дзеці-сіроты і сем'і, якія маюць у гэтым вострую патрэбу.

— Мы з панам Манфрэдам Валам хочам атрымаць самую

лепшую, самую вялікую асалоду, якая даецца людзям у жыцці, — шчыра гаворыць ксёндз Бернард Калінскі. — Яна ў тым, каб дапамагчы іншым. Трэба навучыцца аддаваць людзям усё душэўнае цяпло. Чым больш аддаеш, тым больш маеш. Менавіта так і робяць у цывілізаваных краінах. Такія там мараль і філасофія. Яе "смак" мы з Манфрэдам Валам добра адчулі, калі ўцягнуліся ў дабрачынную працу, дапамагам іншым і словам, і справай. Вы, беларусы, не падобныя ні на кога. Цягавітыя, добрасумленныя, добразычлівыя, кемлівыя... Гэта самы лепшы капітал. Мы верым у адраджэнне Беларусі. І заўжды рады гэтаму спрыяць, асабліва дзецям.

Юсіф ЗАЯЦ.

«СВЯТЛО КУПАЛАВА ДОМУ»

(Заканчэнне.
Пачатак на 1-й стар.)

шы з гісторыяй стварэння музея, дзе галоўная роля належала жонцы, папелініцы і сябру паэта Уладзіславе Францаўне Луцэвіч, аўтар пішы: "У Купалавым ДOME што-вечар запальваецца святло, як некалі, як заўжды, пакуль на гэтай сядзібе над сіваю Свіслаччу ветла ўсміхалася людзям і нябёсам шляхетная хата, дзе мысліў і тварыў Паэт".

Мноства экспанатаў: рэчы, кнігі, часопісы, рукапісы, фатаграфіі — узаўняюць жыццёвы шлях паэта, дапамагаюць уявіць Купалу-чалавека, гаспадара, сябра, мужа і найбольш Купалу-паэта. "З Ку-

папава Дому звяртаюцца да нас напамінам пра ўзлёт крывіцкага духу 1 154 старонкі рукапісаў твораў Паэта, 52 копіі аўтарызаваных машынапісаў з творами Купалы, друкаваны тэкст на правах рукапісу на 827 старонках, асабістыя дакументы і рэчы, звыш трох тысяч адзінкаў захавання фотаархіва, 180 адзінкаў кіна-, фота-, відэаархіва, 6 400 адзінкаў кніжнага фонду, 1 080 з якіх — з творами Генія".

У музеі створаны мемарыяльныя пакоі, што аднаўляюць абстаноўку кабінета, гасцёўні ў даваенным доме Купалы. Тут працуе 12 перасоўных выстаў, якія расказваюць пра паэта і яго час, тут праводзяцца лі-

таратурныя вечарыны, і ў гасці да песняра прыходзяць прадстаўнікі новых пакаленняў беларускіх пісьменнікаў. У музеі сабрана каля 800 твораў выяўленчага і дэкаратыўна-прыкладнага мастацтва, што ствараліся пры жыцці паэта, альбо былі напісаны на сюжэты Купалавых твораў ці прысвечаны самому песняру.

Невялікая гэта кніжачка — "Святло Купалава Дому" — шчодро ілюстравана фотаздымкамі з розных перыядаў жыцця нашага слаўтага песняра. Прачытаўшы яе, абавязкова пажадаем бліжэй пазнаёміцца з Купалам, больш ведацца пра жыццё Генія, Прарока і проста выдатнага лірычнага Паэта.

ПРЭЗЕНТАЦЫЯ

СУСТРЭЧА
З САКРАТАМ
ЯНОВІЧАМ

...Творчыя сустрэчы з пісьменнікамі ў Дзяржаўным літаратурна-мемарыяльным музеі Якуба Коласа — з'ява звычайная. Але ж менавіта гэтая, аб якой пойдзе размова, — асабліва. У халодны лютаўскі вечар у гасцёўні музею было вельмі ўтульна і шматлюдна. Тут сабраліся сябры і прыхільнікі творчасці беларускага пісьменніка Сакрата Яновіча з Беластоцчыны, каб пабачыцца з ім і павіншаваць яго з выходам кнігі «Сцяна».

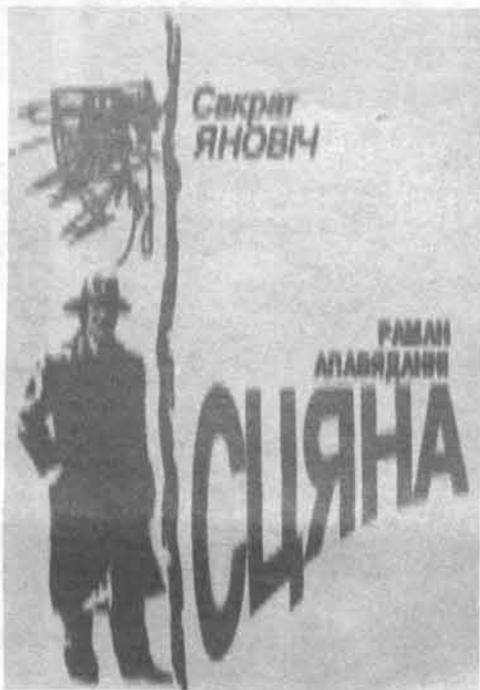
Напісана кніга Сакратам Яновічам яшчэ ў 1977 годзе, у гэты ж час выдадзена ў Польшчы на польскай мове.

Тры гады яна знаходзілася ў выдавецтве «Мастацкая літаратура»... «Але ж добрая кніга не паддаецца ўплыву часу. Яна вечная», — філасофскі заўважыў Сакрат Яновіч.

І вось цяпер яна пабачыла свет на роднай мове ў Беларусі. Прафінансаваў выданне «Сцяны» накладам 1 500 асобнікаў Дзяржкамтэт па справах рэлігіі і нацыянальнасцей.

Увесь вечар пра гэтага надзвычай цікавага чалавека і яго творчасць разказвалі Адам Мальдзіс, Уладзімір Гніпамядаў, Уладзімір Арлоў, Алег Трусаў, Міхась Шаховіч — паэт з Беластоцчыны, які прыехаў разам з Сакратам Яновічам.

«...Калі вы будзеце чытаць мною напісанае і вам нешта не спадабаецца, то ведайце: мне усё роўна. Мяне гэта не цікавіць, паколькі я пішу не для вас, а для сябе. Аднак калі мая лабараторыя цікавая й яшчэ некаму, мне безумоўна прыемна», — так пачаў Сакрат. Ён не казаў нічога незвычайнага, але ўсім хацелася яго слухаць. З гумарам разказваў, як ён працаваў пажарнікам, інжынерам-электрыкам, займаўся боксам.

І яшчэ мы пачулі многа вядомых мудрых жыццёвых ісцін, якія неяк па-новаму ўспрымаліся з вуснаў Сакрата Яновіча.

Сцяна... Гэта перш за ўсё непаразуменне, якое ўзнікае не па волі асобных людзей. Але мы спадзяемся, што паміж беларусамі, якія жывуць у сваёй краіне-маці, і беларусамі, што апынуліся за яе межамі воляю лёсу, ніколі не ўзнікне сцяна. І сустрэчы паміж імі стануць традыцыйнымі...

Значная частка тыражу накіравана ў Польшчу. Праз бібліятэкі яна знойдзе чытача ў Беларусі, а хто зацікавіцца з беларускіх арганізацый яшчэ, — пішыце, абавязкова дашлем...

Ніна ПЕТУХОВА.

ЯГО ПМНЯЦЬ ДОБРЫМ І СПАГАДЛІВЫМ

З ГІСТОРЫИ ЖЫЦЦЯ «НАШАНІЎЦА»

Прайшло ўжо шмат гадоў з таго дня, калі ў Вільні пачала выдавацца беларуская газета «Наша ніва». Але нават і цяпер, у канцы XX стагоддзя, далёка не ўсе ў Беларусі ведаюць імя першых «нашаніўцаў». Адным з іх быў Эдвард Будзька. У 1906—1908 гадах ён друкаваў на старонках газеты свае вершы, байкі, прысвечаныя не толькі цяжкай долі беларускага мужыка, а і больш складаным, філасофскім пытанням — напрыклад, развіццю таленту (байка «Шпак»). Вось байка «Птушкі ў клетцы», што была падпісана ў «Нашай ніве» імем «Эдзюк Будзька»:

**Маладзенькі чыжок
У старога спытаў:
— Па чым плачаш, дружок!
Што нявесел так стаў!**

**Як у клетцы цяпер
Маем выгаду мы,
Дык на полі, павер,
Не мог лепшай мець ты!**

**Стары гукнуў яму:
— Што ты кажаш! каму!!
Ты радзіўся тут, знаць,
І табе дараваць, —**

**Я ж на волі век жыў,
Вольным быў, —
не тужыў!
Што у клетцы — знай,
вер—
Па ТЫМ плачу цяпер...**

Як бачым, малады пісьменнік не быў пазбаўлены творчых здольнасцей. Гэта пацвердзіла і яго далейшая біяграфія...

А нарадзіўся Эдвард Будзька 22 сакавіка 1882 года ў мястэчку Будслаў, якое цяпер знаходзіцца на тэрыторыі Вільскага раёна Мінскай вобласці. Паходзіў з сялянскай сям'і, прымчым адзін з яго

сваякоў быў мясцовым святаром. Скончыў пачатковую школу, у 1900 годзе паступіў у Рыжскі політэхнічны інстытут. Вышэйшая адукацыя Эдварда, на жаль, засталася незавершанай: з-за адсутнасці сродкаў хлопец вымушаны быў кінучы вучобу. Між тым рыжане-беларусы згадвалі яго добрым словам, бо менавіта ён удзельнічаў у заснаванні ў горадзе беларускай калоніі.

Э. Будзька пераехаў у Вільню, дзе жыў у 1905—1917 гадах. Уваходзячы ў склад рэдкалегіі беларускіх календароў, газеты «Наша ніва», ён супрацоўнічаў з газетай «Дзяніца» — пазней «Наша будучыня», — што выдавалася тады ў Санкт-Пецярбургу. Потым быў рэдактарам-выдаўцом «Дзяніцы», а таксама вільскай газеты «Беларуская думка» (у 1920 годзе), друкаваўся ў польскай перыёдыцы.

Пісаў ён у тыя гады многа, паспеў выявіць і сцвердзіць сябе і ў паэзіі, і ў журналістыцы. Тэмы, якія хвалявалі Э. Будзьку-публіцыста, — гэта побыт жыхароў роднага мястэчка, іншых гарадоў, навіны развіцця кааперацыі. Займаўся Эдвард і грамадскай дзейнасцю — распаўсюджваннем газет, кніг, арганізацыяй кааператываў. У снежні 1917 года ён прымаў удзел у працы I Усебеларускага кангрэса, быў абраны ў яго кіраўніцтва (раду).

Музіць, галоўная з заслуг Э. Будзькі — стварэнне ўвосень 1917 года Будслаўскай беларускай гімназіі. У сябе на радзіме Будзька заснаваў выдатную адукацыйную ўстанову, якая праіснавала цэлых два гады (была закрыта пры паляках). Усе навучальныя дысцыпліны ў ёй выкладаліся па-беларуску. Пры гімназіі дзейнічалі вясэрняя агульнаадукацыйныя курсы для дарослых, гурткі — лі-

таратурны, драматычны, танцавальны. Рэгулярна ставіліся спектаклі, адбываліся разнастайныя вечарыны; выходзіў нават свой часопіс «Светач».

Пасля закрыцця гімназіі Э. Будзька зноў перабраўся ў Вільню, з 1921 года паяліўся ўжо ў Коўне (сучасным Каўнасе). Працягваючы грамадскую і культурна-асветніцкую працу, арганізаваў у Дзвінску ў 1921—1922 гадах настаўніцкія курсы, стварыў там жа таварыства «Бацькаўшчына», збіраўся адкрыць чарговую беларускую гімназію. У 1939 годзе Эдвард вярнуўся ў родны Будслаў, а пасля ўз'яднання Беларусі ў верасні гэтага ж года пачаў працаваць бухгалтарам у Вілейцы. Вядома, што ў 1940 годзе Э. Будзька наведаў Мінск — сустрэкаўся з калегамі па «нашаніўскіх» часах Янкам Купалам, Якубам Коласам, Змітраком Бядулем.

У гады Вялікай Айчыннай вайны быў інспектарам Мінскай гарадской управы, пэўны час жыў у Баранавічах. З 1944 года з'яўляўся эмігрантам: краінамі яго прыстанку былі Польшча, Германія, Злучаныя Штаты Амерыкі. Не пакідаў грамадскай дзейнасці аж да сваёй смерці 14 жніўня 1958 года. Троіх Эдвардавых дзяцей — Людвіка Бяленіс, Ірэна Пануцэвіч, Часлаў Будзька — заўсёды спрыялі пашырэнню бацькавых спраў, дапамагалі парадамі, асабістым удзелам, сяброўскай падтрымкай.

Тыя, хто блізка ведаў Эдварда Будзьку, адзначаюць адметныя рысы яго характару: энергічнасць, умненне прапаноўваць новыя ідэі, чуласць і дабрыню. Такім ён быў, такім яго захавалі сэрцы шчырых беларусаў-патрыётаў.

Святлана ЯВАР.

НАМ ПІШУЦЬ

СВЯТКАВАЛІ «МАСЛЕНІЦУ»

У апошні дзень зімы ў беларускай школе імя Ф. Скарыны ў Вільні святкавалі «Масленіцу». Яна святкуецца ў нас кожны год, ужо стала традыцыяй. «Масленіца» — старажытнае славянскае і першае веснавое свята завяршае зіму і ўслаўляе прыход вясны, сонца, цяпла, адзначаецца за 45 дзён да Вялікадня. Свята асабліва вяселосці, жартаў, гульніаў, забаў. Абавязкова трэба пакатацца на вазах, павазіць чучала зімы ды без жалю развітацца з ім да наступных халадоў. Але асабліва сімвал «Масленіцы» — бліны трэба спячы круглыя, як само сонейка. Падаюцца бліны з тварагом, смятанай, варэннем, маслам. Абавязкова запрашалі гасцей на масленічныя бліны, жадалі ім здароўя і прадаўжэння жыцця.

На свяце ў школе быў гасць — ансамбль «Кондравас». Удзельнікі яго добра «адпрацавалі» за бліны. Працягнуў святочную праграму хор «Сябрына», а завяршылі гаспадары — вучні школы. Іх малюнкамі ўпрыгожаны зала і калідор, яны зрабілі маскі, апрашулі ў касцюмы казаных герояў, тут былі і цыганы, і клоуны, асабліва забаўныя, і вельмі прыгожая «вясна». Гучалі песні, смех, жарты, розныя смешныя гісторыі з жыцця школы, загадкі, былі танцы і карагоды, гульні.

Нашыя прадкі святкавалі «Масленіцу» цэлы тыдзень і таму яе называлі «шырокай». Быў такі звычай: у апошні дзень «Масленіцы» развітацца з дрэннымі ўчынкамі і

прасіць прабачэння. Гаспадар садзіўся на кут у строім і набожным настроі. Да яго падыходзілі па чарзе родныя, кланяліся да зямлі і прасілі прабачэння, потым, наадварот, прасіў прабачэння гаспадар. У гэтым годзе ў школе ўспомнілі цудоўны, даўні добры звычай. Спачатку вучні і настаўнікі прасілі прабачэння ў адміністрацыі, потым — адміністрацыя ў вучняў. Напрыканцы без жалю спалілі чучала, а разам і дрэнныя адзінкі і ўчынкі, паклікалі вясну. І яна прыйшла з цёплым надвор'ем і дажджом у дзень святкавання. Было весела, радасна, усе былі ў добрым настроі, спявалі:

**«Мы на гарачцы пабывалі-
пабывалі,**

**Масленку сустракалі-сустракалі,
Сырам гару набівалі-набівалі,
Маслам нару палівалі-палівалі.
Мы думалі: масленкі сем**

нядзеляк-сем нядзеляк,

**Ажно масленкі сем дзянечкаў,
сем дзянечкаў.**

Нас масленка

абманіла-абманіла,

**На сем нядзель паста
пасадыла-пасадыла».**

Потым накіраваліся ў школьную сталоўку, на масленічныя бліны. Ізноў жарты, смех, песні.

Вось так весела, радасна развіталіся з зімой да наступных халадоў.

Леакадзія МІЛАШ.

г. Вільнюс.

ВЯЛІКІ
БЕЛАРУС СІБРЫ

Прайшоў год (10 студзеня 1997 года) з дня смерці Валянціна Капцюга — выдатнага вучонага-хіміка, арганізатара навукі і адукацыі, грамадскага і палітычнага дзеяча Расіі.

Ён быў навуковым супрацоўнікам, пазней дырэктарам Навасібірскага інстытута арганічнай хіміі, рэктарам Навасібірскага дзяржаўнага ўніверсітэта і 17 гадоў — старшынёй Сібірскага аддзялення АН СССР (пазней РАН) і віцэ-прэзідэнтам РАН.

В. Капцюг быў віцэ-прэзідэнтам, потым прэзідэнтам Міжнароднага саюза па тэарэтычнай і прыкладнай хіміі, віцэ-прэзідэнтам Навуковага камітэта па праблемах навакольнага асяроддзя Міжнароднага савета навуковых саюзаў, членам Кансультацыйнага савета высокага ўзроўню па ўстойліваму развіццю пры Генеральным сакратары ААН.

Замежны член акадэміі навук Беларусі, Балгарыі, Манголіі, Індыі, Чэхаславакіі.

Лаўрэат Ленінскай прэміі, міжнароднай прэміі імя А. Карлінскага, Герой Сацыялістычнай Працы, кавалер многіх ордэнаў, ганаровы грамадзянін горада Новасібірска.

Валянцін Капцюг нарадзіўся 9 чэрвеня 1931 года ў беларускай сям'і ў г. Юхнаве Калужскай вобласці. Бацька працаваў начальнікам аддзялення сувязі, маці — на тэлеграфе. У 1935 годзе сям'я пераехала ў г. Смаленск. Бацька ў 1938 годзе быў арыштаваны і расстраляны (рэабілітаваны ў 1956 годзе). У 1941 годзе сям'я (ён, старэйшы брат Уладзімір і маці) эвакуіраваліся ў г. Самарканд. У 1944 годзе на фронце загінуў брат Уладзімір. У Самаркандзе ў 1949 годзе Валянцін Капцюг скончыў сярэдняю школу з залатым медалём і паступіў у Маскоўскі хіміка-тэхналагічны інстытут імя Д. Мендзялева. Пасля заканчэння інстытута і атрымання дыплама з адзнакай быў пакінуты ў аспірантуры інстытута.

У 1959 годзе Валянцін Капцюг пераехаў у Новасібірск і прысвяціў сваё жыццё навуцы ў Сібіры.

Пахаваны Валянцін Капцюг у Новасібірску. На Байкале яго імя носіць карабель. У Новасібірскім акадэмічна-навуковым саветах адна з вуліц названа праспектам Акадэміка Капцюга.

Уладзімір ГАЛУЗА,
старшыня таварыства
«Беларусы Сібіры».

г. Новасібірск.

Назаўтра Лявонка, яшчэ не світала, пабег на чыгуначную станцыю. Там, у канторы, нават узрадаваліся і тут жа прапанавалі разгрузаць вагоны. Работа, вядома, часовая. Але якое гэта шчасце — мець хаця б часовую работу! Нават такую — насіць пяцідзсяткіграмавыя мяшкі з цэментом. Набралася іх — такіх, як ён — некалькі чалавек. У цэментным пыле яны і не заўважылі, як да іх падышлі нейкія незнаёмыя.

— Уот зі дэвіл ю уонт! — сказаў адзін і злосна паглядзеў на прускаўца.

— Шкап! — сказаў другі. Лявонка не зразумеў.

— Go away! — наступалі незнаёмыя.

— Вон адсюль, штрэйкбрэхеры! — выгукнуў хтосьці яшчэ.

У грузчыкаў апусціліся рукі. Разгрузку давалася спыніць, за нявыкананую работу, ім, зразумела, нічога не заплацілі.

Зноў пацягнуліся беспрацоўныя дні, але аднойчы Боб, які ўсё апекаваўся над хлопцам, з надзеяй паведаміў:

— Схадзі, Леон, на базар, сёння мы там бруквалі плошчу, там хапае ўсёго.

Лявонка паглядзеў на сябра: — Думаеш, там будзе работа?

— Наконт пастаяннай работы не ведаю, але тое-сёе перахапіць можна. Пакуль што лепшае падвернецца...

Пайшоў на базар. Дапамог нейкаму гандляру панасіць скрынкі з апельсінамі са склада да прылаўка і атрымаў паўдаляра. Схадзіў у сталуюку. Пры базары можна было жыць. Зарабіць — нічога надта не заробіш, а з голаду не памрэш. Палепшаў крыху настрой.

«Раз нарадзіўся на свет, братка, то трэба жыць, — з нейкай новаадкрытай радасцю думаў прускавец. — А жыць жа — добра!»

— Бі стыл, Леон, — падбэдзёрваў датчанін.

Бі стыл — па-англійску азначае: не хвалюйся, усё будзе добра. «Так то яно так, — непакойся Лявонка, — але ж дзе зарабіць астатнія грошы, каб адаслаць дадому і самому хутчэй вярнуцца?» Тым не менш, як ні дзіўна, гэта разважлівае «бі стыл» прыйшлося яму даспадобы і запомнілася на ўсё жыццё. Потым многія не раз пачуюць «бі стыл» і ад яго...

Аднак Дэтройт — горад вялікі, і праца ўсё ж такі знаходзілася. Мыў аўтамабілі, прадаваў абутак, ахоўваў партовыя склады. Дзе толькі ні працаваў! Уладкаваўся быў паштальёнам, успомніўшы Цімошу, які таксама адведаў гэтай сабачай работы. (Куды ён цяпер падаўся — Цімоша той?). Так перабываў яшчэ адну зіму. Калі пацяплела, разам з Бобам брукваў вуліцы, трывала ўмацоўваючы іх трамбоўкай-двухручкай. Плацілі слабавата, але трымацца можна было.

Сябраваў з Бобам. Разам выходзілі на прагулку, наведвалі салун. Сядзелі часам за поўнач. З надыходам зімы разам з Бобам перабраліся ў пансіён місіс Фокс, дзе ў дадатак да начлегу быў яшчэ і сняданак. Новая гаспадыня аказалася жанчынай ураўнаважанай і спакойнай. З боку жыллёвых умоў скардзіцца, здаецца, не было на што. Па-ранейшаму ў нядзелю час ад часу наведваў царкву, неўсвядомлена імкнуўся ў духоўным напружанні душы пераадолець самоту і неўладкаванасць. Ды ён ужо

звольшага і прывык да свайго становішча і ўжо ніколі не задаваў сабе пытання: «Нашто я прыехаў сюды?», хаця настальгічная туга і не праходзіла.

Аднойчы прынёўся сон. Яны ўдваіх — ён і Ганна. І гэтка яна голая, якой і тады не была. Першае, пра што ён памкнуўся ёй расказаць, як аднойчы тут, у Дэтройце, абазнаўся: сустрэў дзяўчыну, ну як дзве кроплі падобную на яе. Але Ганна як бы не пачула яго і пачала дакараць: «Ты ж абяцаў мне вадзяных лілій нарваць...» Ён успомніў, што сапраўды абяцаў. «Як тады, на Купалле, помніш?» — «Помню». Яна пасміхнулася, глянула на яго як бы зверху. Вядома, яна ж крыху вышэйшая за яго. «А Трахімку не башча?» — «Чаго ж мне яго баяцца? Я яму так дам, што ён і другому закажа!» — «О! Які ты стаў...»

у капелюшы з абвісьлымі палямі, размахваючы доўгімі, амаль да каленяў, рукамі.

«Гэта і ёсць рыбакі — матросы з прычаленага карабля», — зразумеў прускавец, падыходзячы бліжэй.

— А вам не трэба памочнік? — Ду ю дрынг віскі? — замест адказу спытаў даўгарукі ў капелюшы з абвісьлымі палямі. Яго самаздаволена надзьмутыя губы выказвалі ўласную перавагу і нічога болей. Шырокія шлейкі, на якіх віселі штаны, перакрываўваліся на грудзях і спіне.

— Спачатку зарабіць трэба, — адказаў Лявонка.

— Ис, зэс райт! — пагадзіліся прысутныя.

— Спайдэр, — адрэкамендаваўся дзяцок у капелюшы і працягнуў Лявонку шклянку з пітвам: «На, выпі!» — прапана-

шырокіх азёрных абсягах мецца, дзе можна было пачаць лоўлю. Нарэшце знаходзілі, і смак спыняўся. У ваду на сталых канатах з дапамогаю лябёдка апускаўся трал, які ўяўляў сабою даволі вялікую і ёмістую сетку. Прускавец з тым самым Спайдэрам, што пры першай сустрэчы прапанаваў яму выпіць, па камандзе капітана якраз і круцілі гэтую лябёдку.

— Апусціць трал! — махае рукою капітан, не выняўшы з зубоў нязменнай сваёй люлькі.

Містэр Лукас — так звалі капітана — ведае сваю справу.

— Горы он! — паўтарае яго каманду боцман. — Хутэй.

Грукоча лябёдка, спачатку апускаецца ў ваду «матня», а потым і ўсё астатняе, уключаючы і сталыя канаты.

Уладзімір ГНЛАМЕДАУ

ПРУСКАЎСКІ УЛІС

— «Які!» — «Пройдемся крыху па-над рэчкаю, цяпер яны якраз цвісці пачалі», — прапанавала яна. І яны як бы пайшлі, пад нагамі спалася мяккая шаўковая трава. На другім безразгарэла вогнішча, «Купалле, — растлумачыла Ганна, — касцёр палаяць». Ён захацеў абняць яе і прытуліць да сябе, нават адчуў пах валасоў і якраз у гэтым месцы прагнуўся. «Гэта ж трэба — нават пацалаваць не паспеў, усё абарвалася ў самым цікавым месцы, — пашкадаваў ён. — Эх, каб яна была побач! Мусіць, і сапраўды яшчэ больш пахарашэла Ганна мая?»

Загудзелі фабрычныя гудкі. Пара ўставаць: работа чакаць не будзе...

Перажыўшы зіму, ён зноў пачаў заўважаць, як ім авалодвае бадзяжны веснавы настрой. Захацелася збегчы — хоць на край свету! — ад гэтых машын, скрыгатлівых трамваяў, пранізлівых ранішніх гудкоў, дыму і чаду, бяссонных салунаў, якія чмурылі галаву так, што назаўтра і не падняць. Цяпер ён пачуваў сябе нашмат смялей, чым раней, няблага гаварыў па-англійску. Прайшло адчуванне сваёй ніжэйшасці, цяпер ён быў упэўнены, што стаў упоравень з усім навакольным людям. Боб, хоць і не хацеў расставалася з таварышам, параіў падацца на Вялікія Азёры — там працы хапае, заўсёды патрэбны матросы. Ім добра плаціць. Сам Боб ужо працаваў па сваёй спецыяльнасці — слесарам на Форд-матар-компані.

Прускавец падумаў і вырашыў ехаць — да станцыі Гудзон. І, як заўсёды, цюкала думка: «Можа, здзязка Васіль сустрэнецца? Згубіўся недзе, небарака...» Білет каштаваў тры даляры дзевяноста пяць цэнтаў.

Гудзон, дзе ён выйшаў з цяніка, — драўляны гарадок на ўзбярэжжы аднайменнай ракі, пры ўпадзенні яе ў возера Эры — адно з Вялікіх Азёр. На тым баку — штат Нью-Джэрсі. Азёры толькі што вызваліліся ад зімовага лёду. Ад вады несла водарасцямі і рыбнай лускай. Многія насельнікі Гудзона займаліся рыбацкім промыслам. Развешаныя на скасачонах слупах, сохлі рыбацкія сеці. Прайшоўшы па ўзбярэжжы, убачыў купку страката апранутых людзей, якія стаялі ля прычаленага невялічкага карабля і спрабавалі, відаць, на падпітку спяваць нейкую песню. Асабліва гучна гарланіў чалавек

ваў ён, ссунуўшы на патыліцу капялюш і шырока ашчэрыўшы белыя дзёсны. Яго таварышы весела глядзелі на незнаёмца. Бесцырымонасць ужо не здзіўляла. Прускавец зрабіў некалькі глыткоў. Спайдэр стараўся, схаваўшы за спіну свае доўгія, як якія клешчы, рукі, потым узяў са стала сухую рыбіну і ударыў ёю аб край.

— Уэл? — З палубнай надбудовы выйшаў чалавек, круглатвары і шыракагруды, з адтапыранымі вусамі, кіннуў погляд у іх бок:

— А можа чалавек і сапраўды не п'е! — у яго руках адчувалася самавітасць і стоеная сіла, вочы запытальна глядзелі на новага чалавека.

— Гэта — боцман, — ціха падказаў адзін з матросаў.

— Шукаю работу, — прадставіўся Лявонка.

— А што ты можаш рабіць? — Усё, што загадаецца.

Следам за боцманам з'явіўся капітан з люлькай у зубах. «Бос», — здагадаўся хлопец. Грубыя складкі перасякалі яго абветраны твар з каротка падстрыжанымі вусікамі і доўгім чырвоным носам. Няспешная, упэўненая паходка і ўладныя жэсты сведчылі, што гэта чалавек рашучы і валявы. Таксама абмацаў Лявонку пранізлівымі вачыма і з боцманам абмяняўся кароткім позіркам.

— Будзеш матросам! — сказаў боцман.

Так ён уладкаваўся на невялікі рыбацкі карабель (які называўся тут смакам) лавіць рыбу. Атрымаў цёплы світэр, рыбацкія грубыя боты. Плавалі па азёрах. Нездарма яны называліся Вялікімі: берагоў не ўбачыш, усё роўна, як мора. Ззаду ў смака непаспешліва папалала па хвалях, распырскваючы азёрную ваду, шырокае кола. Як толькі вецер — пачыналася гайданка. Даводзілася за нешта пераносіць марскую хваробу. Як і тады, колькі год назад, калі з сябрамі плыў у Амерыку. Пяць гадоў прайшло, нават крыху больш. Дзе яны цяпер? Піліпко, напэўна, пайшоў уверх, а Цімоша?

На вадзе для яго было шмат новага. Рыбу тут лавілі зусім не так, як у Прусцы Захарка Ружы з яго нязменным стаўком. Іншыя і маштабы, і падыход. Назапасіўшы лёду, выходзілі з вусця Гудзона і шукалі на

Гучыць новая каманда: — Стоп! Замацаваць лябёдку!

Гэта зрабіць нескладана — Лявонка са Спайдэрам спраўляюцца ў адзін міг.

— Поўны ўперад!

Смак, лапочучы колам па вадзе, набірае хуткасць, але ідзе цяжка, ажно дрыжыць, бо валач за сабой трал. Тралілі па дзве-тры гадзіны. Пры гэтым боцман сачыў, каб трал ішоў па самым дне, інакш рыба не патрапіць у сетку. Трэба быць пільным. Трал можа за што-небудзь зачэпацца. Тады, калі не спыніць машыну, парвецца сетка, а пра рыбу ўжо і не пытай. На вахце для пад'ёму трала звычайна знаходзілася чалавек пяць, астатнія адпачывалі. Гэтыя пяць працавалі хутка і зладжана, не дапускаючы лішніх ці адвольных рухаў. Зляталіся чайкі. Лявонка жожы раз дзівіўся, імкнуўся разгадаць, як яны чуюць гэты момант. А можа чайкам перадаецца іх хвалюванне, і яны бачаць рухі, жэсты рыбакоў, чуюць скрып лябёдка і блокаў? Нарэшце смак стапарыцца, нават адыходзіць крыху назад.

— Падняць трал! — каманда з капітанскага мосціка.

Хвалюецца, мусіць, і містэр Лукас, бо забывае пра зашчэпленую між зубоў пагаслую люльку, якая недарэчна тырчыць у яго пад носам. Трал праз сістэму блокаў, якія тут называюць «талямі», паднімаецца з вады так, каб яго канец — «матня» — завіс над палубай. Віруе, пеніцца, кіпіць вада ў тым месцы, дзе мае з'явіцца з вады матня. Ужо відаць, як паміж грабенчыкамі хвальварушыцца рыба. Нарэшце з глыбокай воднай тоні паказваецца матня, уся ў ціне, зялёная ад масы донных водарасцей і Бог ведае яшчэ якіх дзіўных стварэнняў. Свежы вецер абдае рыбакоў халоднай азёрнай вільгаццю. У нос б'е нязвыклы і непрыемны пах азёрнага нутра. Адзін з матросаў хуценька развязвае матню, трал раскрываецца, і на палубу сыплецца рыбае срэбра: траска, пікса, сайда, палтус, чырвоны марскі акунь.

У 1909 годзе ў Вялікія Азёры ўпершыню была запушчана рыба карушка, так што зрэдку трапляла і яна. Тут жа крабы, ракі, марскія зоркі, вожыкі. Драбната! Ні акулы, ні касаткі ў Вялікіх Азёрах, вядома, не лавіліся. Тое-сёе паспяваюць схаліць чайкі, якія яшчэ больш мітусяцца, крычаць, апускаюцца на палубу. Налюўленую рыбу —

большай часткай гэта быў палтус — пластамі складвалі ў трум і вярталіся ў Гудзон, на сваю прыстань. Прадавалі ў той жа дзень тут жа, на прыстані.

Улоў выгружаны, бак запраўлены гаручым, у трум засыпаны лёд, і — у чарговы рэйс. Калі знаходзілі ўдалае рыбае месца, то назаўтра з'яўляліся туды зноў.

Мурожныя берагі Гудзона нагадвалі родныя паплавы. Ля берага з вады тырчэлі знаёмыя па прускаўскім балацвянінам сцябліны кугі з чорнымі пачаткамі на канцах. Смак набіраў хуткасць, і неўзабаве берагі Гудзона расступаліся, расплываліся некуды ўдалачынь, зліваючыся з густым папяловым туманам. З чыстага неба зырка свяціла вясянне сонца, мякка дзьмуў бадзёры паўночны вецярок. Азёрная свежасць добра-такі халадзіла цела. Каб як сагрэцца, бралі з сабой матроскі «джын».

— Рус! Хадзі сюды, табе кажуць!

Гэта — Спайдэр. У руках у яго бутэлька і шклянка. Карак і твар да чарнаты аблалены сонцам. Лявонка дастаў сандвічы, аладнае мяса. Са Спайдэрам яны пасябравалі, і калі была пляшка «джыну», бывалы матрос клікаў прускаўца: «Джын» прыемна пах ядлоўцам, духмянай смалой і смакам сваім нагадваў прускаўскую самагонку. Неж да Лявонкі прывязваўся быў кашаль.

— Страхоўку хоць атрымаў? — пацікавіўся Спайдэр, размінаючы ў руках сухую рыбіну. — Калі застрахавацца, то і ад хваробы можна мець карысць.

— Якую страхоўку? — здзівіўся Лявонка. — Эмігрантаў гэта не датычыць...

Спайдэр спачувальна пакрыўці галавой.

У цэлым, аднак, справы пайшлі веселей. За адзін тыдзень ён зарабіў столькі, колькі ў піцейцы за месяц — шасцідзсят даляраў. Грошы Падгурскаму — трыста даляраў — паслаў на адрас Брэсцкага банка і адчуваў невыказную асалоду ад таго, што нарэшце ўдалося расплаціцца з даўгамі. З'явілася думка аб асабістай незалежнасці.

«Ну вось расплаціўся — цяпер на дарогу сабраць і — бывай, Амэрыка!»

Адзін за другім цягнуліся дні. Сярод матросаў некалькі неграў. Такія ж працавітыя, як і астатнія матросы. Вечарам ля прыстані даймалі камары, тут яны былі нейкія асабліва вялікія і злосныя. Лявонка, калі быў свабодны ад вахты, спускаўся ўніз, клаўся на ложак і, слухаючы, як храпуць яго таварышы-матросы, думаў пра сваё жыццё. Вяселага, калі падумаць, не так і шмат. А свят і зусім няма. Выйшаўшы на палубу, пазіраў за борт. З азёрнай глыбіні глядзелі зялёная зорка, слаба пабліскаваючы сваімі зменлівымі промнямі. Як тады, на Купалле, з Ганнай.

Пасля вяртання з уловам на чаваў тут жа, на караблі. Часам ішоў у барак, але ўмовы там былі не лепшыя. Ноччу ўжо не раз спінаў, што ўсчалася бура і на іх маленькі смак вось-вось наваліцца высокая хваля. Прачынаўся звычайна яшчэ да ўсходу сонца.

Вядома, усё залежала ад улова. Апошнім часам шанцавала менш. Капітан выглядаў сярдзітым і задуменным. Усе з нецярпеннем чакалі таго моманту, калі адкрыецца сезон лоўлі вустрыц. Вустрыцамі тут называлі ракушкі, што пладзіліся на пляткіх азёрных мясцінах — водмелях. «Вось гэта — дзел!» — цюкаў языком Спайдэр і ўспамінаў мінулагадні сезон, калі яны, вадворе яго слоў, ледзьве не сталі мільянерамі. Работа, праўда, нялёгка.

1 Якога чорта табе трэба? (англ.)
2 Штрэйкбрэхер! (англ.)
3 Ідзі адсюль! (англ.)

4 Віскі п'еш? (англ.)

5 Гэта так! (англ.)

ЛЮДЗІ, ЯК КОЛЕРЫ...

(Заканчэнне.
Пачатак на 1-й стар.)

аддзяленні. У кватэры і зараз на сцяне вісіць мой дыплом, праўда, не ў рамачцы, — дыван пад назвай "Параць-кветка".

Аднак, калі я яго рыхтавала, асабліва моцнага захаплення фальклорам, народнай творчасцю яшчэ не было, хаця наш выкладчык Міхась Раманюк браў нас у фальклорныя паездкі, дзе рабіліся адпаведныя замалёўкі. Тэму дыпломнай выбрала хутчэй інтуітыўна. Вельмі ўжо вобразна ўявілася мне цёмная ноч і кветка, якая гарыць агеньчыкамі сярод прыгожых, амаль ажурных сілуэтаў лістоў папараці... Эскіз доўга не выходзіў такім, як мне хацелася. І нават калі ўжо прыехала на камбінат у Віцебск выконваць саму работу, не адчувала задавальнення. Здавалася, і малюнак сам па сабе нядрэнны, але не атрымліваўся задуманы каларыт... Дырэктар камбіната ўвогуле быў супраць мяне: навошта яму лішнія клопаты са студэнткай? Ды-ван трэба ж было запусціць у вытворчасць, а потым адправіць у гандаль. Карацей, не падабалася яму ўсё.

І вось апошняя ноч — сядзела ўсю напалёт і спаць не хацела, нібыта нехта ці нешта трымала мяне... Не ведаю, колькі пластоў фарбаў перапазкала, але перад ранкам гляджу: нешта стала вымалёўвацца. Калі паказала вынікі "бяссонніцы" свайму мастацкаму кіраўніку, убачыла — атрымалася! Пазней той дыванок пабываў на некалькіх выставах і меў нядрэнны водгукі.

ПРА РАБОТУ

Валянцін Дудкевіч заўважыў мяне пасля майго ўдзелу ў падрыхтоўцы святочнага канцэрта да 40-годдзя перамогі ў Вялікай Айчыннай вайне. Запрасіў да сябе ў ансамбль, за што я яму на ўсё жыццё ўдзячная. Дудкевіч для мяне сапраўдны прыклад, як трэба адносіцца да справы і паводзіць сябе з людзьмі. Ён валодае надзвычайным адчуваннем такту, меры, далікатнасці. І хаця Дудкевіч вельмі раўніва ставіцца да таго, калі я працую з кім-небудзь яшчэ (я, дарэчы, імкнуўся гэтага пазбягаць), мне прыйшлося супрацоўнічаць з іншымі цікавымі калектывамі, напрыклад, ансамблем "Сябры". Гэта адбылося падчас свята славянскай пісьменнасці. Касцюмы рабіліся літаральна для аднаго нумара — песні пра Янку Купала. Мелодыя мяне проста зачаравала, і я стала шукаць адпаведны вобраз. Хацелася пракласці нейкі мастацкі да Скарныны. Урэшце, спынілася на іканапісных, царкоўных матывах. Уявіла элементы "шляхетнасці", і ўсё на аснове сучасных канструктыўных форм. Зрабілі касцюмы за тыдзень. Прыйшлося нават дапамагачь закройшчыкам. Але, лічу, атрымалася няблага.

Акрамя Дзяржаўнага ансамбля танца ў мяне былі работы для камернага аркестра народных інструментаў і радыё і тэлебачання — музыкантаў і асобна салістаў. Напрыклад, для Тамары Пячынскай. Калі памятаецца, яна пела: "Чорна галка, чорна галка..." Вось у мяне і выйшаў крыху стылізаваны ўбор... А для аркестра... Тады якраз пайшла такая пльнь — шляхетнасць. Я гэта і выкарыстала.

ПРА СТАЎЛЕННЕ ДА НАРОДНАГА КАСЦЮМА

Мне здаецца, ужо надакучыла наша вечная "музыкасць", сялянскасць ва ўсім і заўсёды. Між іншым, вопратка вельмі моцна ўздзейнічае на псіхіку ча-

лавека, стварае эмацыянальны настрой. Калі ўвесь час хадзіць выключна ў папцях, то і сапраўды зробіцца прыгнечаным і прыніжаным. Доўгі час гэта было нават палітыкай — паказаць чалавека занадта простым — забітым, шэрым, нівеліраваным. Згадаем рускі касцюм. Колькі дзесяцігоддзяў артысты выходзілі на сцэну ў кароценькіх кашульках, лапаточках і картузіках з прышпіленай кветкай — усё аднолькава. Хіба ж толькі такі сапраўдны рускі касцюм, які на самай справе ўяўляе з'яву багацейшую і шматпланавую? Тое ж і з беларускім касцюмам. Вельмі цікавай была вопратка шляхты, дзе адчуваліся ўсходнія матывы і традыцыі — кантушы, багатыя тканіны, парча... Ды што далёка хадзіць. Вазьміце тыя ж слукі паясы. Я пра гэта нават артыкул напісала. Калі заўсёды ж выглядаць беднымі і няшчаснымі, то і жыць так будзеш. Я як мастак лічу: трэба бачыць лепшае і тым самым узнімаць чалавека. І без мастакоўскай фантазіі тут не абыйсціся.

Такая ўжо, мабыць, мая душа — не магу спыніцца на аўтэнтыцы, проста яе капіраваць. Нецікава. Гэта ўжо ёсць, гэта ўжо само па сабе творчае мастацтва. Тыя людзі, што са мной працуюць, ведаюць мае погляды. Прынамсі, Валянцін Дудкевіч, кіраўнік ансамбля танца, мяне разумее. Нашы творчыя падыходы ў нечым падобныя. Яго харэаграфічныя творы таксама нельга назваць чыста аўтэнтычнымі, яны больш класічныя, нават акадэмічныя, але аснова — так, народны танец.

ПРА ўЗАЕМААДНОСІНЫ З КАЛЕГАМІ

Калі яшчэ толькі пачынала працаваць, было шмат спрэчак, асабліва на разнастайных мастацкіх саветах (зараз іх, дзякуй Богу, няма). Засядалі там нярэдка непрафесіяналы, але пачыналі выдаваць табе парады і рэкамендацыі. А яшчэ намёкі на тое, што я не беларуска, а татарка, і касцюмы ў мяне — літоўскія, татарскія, а не беларускія. Чаго толькі ні наслухалася. Хаця, ўрэшце, маё перакананне: усё мы ад адной прамаці і трэба не раз'ядноўвацца, а аб'ядноўвацца і, як розныя колеры на адной палітры, складаць агульную гармонію.

ПРА СЯМ'Ю

Сям'я мая невялікая. Замуж выйшла яшчэ студэнткай, таксама за мастака. У 1971-м нарадзілася дачка Галія. Мы не мелі на той час сталага жылля, таму некалькі год яна выхоўвалася ва Уздзе ў бабулі, за што зараз, здараецца, мне і выгаворвае.

Дачка ў дзяцінстве таксама вельмі захаплялася творчасцю, балет любіла, дарэчы, як і муж, у якога ў майстэрні стаяла вялікая палатно, падрыхтаванае "для балета".

У дзяцінстве, памятаю, сядзела на печцы і марыла: як добра было б мець піяніна. Атрымалася, што толькі ўнука аддалі вучыцца музыцы, але я сапраўды шчаслівая: няхай так, але мара рэалізуецца. Галія засталася жыць ва Уздзе, хаця скончыла тэатральна-мастацкі інстытут, яна — мастацтвазнаўца. На жаль, пакуль работы па спецыяльнасці не знайшла, вядзе заняткі аэробікі, бо скончыла таксама і культасветвучылішча — па танцах. Праца цяжкая і не надоўга — пакуль маладая.

Муж вельмі хацеў, каб я, акрамя творчасці, яшчэ і выкладала. І калі здарылася няшчасце — ён вельмі рана памёр, — я занесла свае дакументы на архітэктурны факультэт Беларускага політэхнічнага інстытута, дзе вучу студэнтаў малюнку і сэння. Мне вельмі па-

дабаецца праца з маладымі, я іх люблю, чэрпаю ад іх моцную станоўчую энергетыку.

Пасля нечаканай смерці мужа апынулася ў вельмі цяжкай дэпрэсіі, амаль не працавала, хаця творчасць для мяне — усё, сэнс існавання. Аднак трэба было неяк вяртацца да жыцця. Пачала выконваць асобныя заказы. Запомнілася прапанова аформіць кнігу Янкі Хвораста "Зборнік беларускіх народных танцаў". Работа зацікавіла, я зрабіла замалёўку, у якіх імкнулася адлюстраваць касцюмы "ў руху", як апісваў танец Янка Хвораст (дарэчы, так раблю цяпер заўсёды). Аўтару спадабалася. Падрыхтавала эскізы для двух тамоў кнігі. Матэрыял збірала вельмі скрупулёзна, шмат працавала ў фондах Акадэміі навук. Але памёр Янка Хвораст, выданне кнігі адклалі. Пазней яна выйшла, але ўжо без ілюстрацый. І што вельмі крыўдна: ілюстрацыі ўвогуле згубіліся. На мае прэзэнціі атрымала адказ: "Мы вам грошы заплацілі..." За-

хаваліся толькі некаторыя чарнавікі. Пасля таго прыйшла да высновы: ніхто акрамя самога аўтара не захавае яго работы лепей. Таму амаль усё малюнкі цяпер трымаю дома.

ПРА БОГА І РЕЛІГІЮ

У жыцці мне давялося спазнаць ня-мала. Былі не толькі творчае натхненне і перамогі. Хапала страт, ды і памылак нарабіла нямала. Але ў рэшце рэшт зразумела: без веры, без духоўнасці жыць чалавеку нельга. Я ўжо казала, што паходжу з беларускага татар, шасцісотгоддзе асідніцтва якіх нядаўна святкавалася. Я не лічу сябе рэлігійнай фанаткай, я чалавек увогуле вельмі зямны, але мяне цікавіць мусульманская рэлігія, чым магу, дапамагаю ў рабоце татарскай абшчыне ў Мінску. З задавальненнем вучу Чаган. Некаторыя людзі лічаць мусульманскую рэлігію жорсткай. Але яны памыляюцца. Бог адзіны і вучыць усіх людзей аднаму і таму ж — дабру, цярплівасці, працавітасці. Іншая справа, як самі людзі трактуюць і выконваюць Божыя за-паведы.

ПРА БУДУЧЫЯ ПЛАНЫ

Працаваць, працаваць, працаваць. У гэтым маё жыццё, сэнс існавання на зямлі.

Запісала Галіна УЛІЦЕНАК.

НА ЗДЫМКАХ: эскізы сцэнічных касцюмаў Айшы АЛЕКСАНДРОВІЧ.

Фота Віктара СТАВЕРА.

УСПАМІНАЙМА ПРА ІХ!

ДАРУЙ МНЕ, СЛУЧЧЫНА...

Памяці Васіля Віткі

...Вярталася з Паўночных мінскіх могілак, і ўсю дарогу праводзіў і неадступна гучаў мне даўні, выпадкова прачытаны — нечаканы — надпіс на помніку на другіх могілках.

Даруй, Іспанія, даруй.

Што я ляжу так ад цябе далёка!

Адкуль ён узнік там, каму належаў той шчымлівы іспанскі жал і смутак? Ні гадоў жыцця, ні імя самога чалавека, што заснуў у чужой зямлі, у памяці маёй не засталася. Засталіся толькі радкі незвычайнай эпітафіі.

...Паступова ў дарозе Іспанія адступала, адступала... І неўпрыкмет уяўленне малявала другую радзіму — с в а ю — такую ж любую і незаменную... З зялёным сярод залатога жытнёвага палетка чубам старога бярозніка на пагорку. З выслай чарадой маладых арабін уперамежку з бярозамі і бэзам... Штогод увесну ўсыпаюць зямлю там срэбрам ландышы, квітнее і духмяна і абцяжарана хіпіцам да крыжоў і помнікаў бэз, малаком-сырадоём пеняцца ад цвету арабін... І ні на хвілінку — з ранняй зоркі да заходу сонца — не сціхаюць у голлі, цвіркаюць і звяняць, свішчуць без стомы птушкі.

І вечны сон-спачынак здаецца там жаданым і прыветным.

...Які кожнаму смяротнаму чалавеку, пэўна ж, і яму бачыўся ўласны зварот, калі наддыдзе той непазбежны час, таксама толькі с ю ды, на гэтую зямлю, да сваіх бяроз і арабін. Пад тую старую бярозу на самым пагорку — увесне свет відзён навокал! — дзе спачывала ўся яго радня, яго маці з бацькам, а да іх — яшчэ даўней — бацькавы і матчыны бацькі спачывалі...

З узгорку таго, што пагляду прыкметны

Між родных і мілых прастораў здалёк.

Як лёгка мне будзе дыхаць паветрам

Лугоў каношынных, пшанічных палёў.

Прытулак мой ціхі...

Такія радкі ўзніклі, пэўна, і спеліліся ў хвіліны, калі душа Паэта заставалася і прасветлена гутарыла сам-насам з сабою.

З гадамі, з узростам, з часам утравелья магільных пагоркі і замшэлыя крыжы і камяні-помнікі з даўно забытымі імёнамі як быццам набывалі ўсё большы і прыцягальны сэнс, бязмоўна набліжалі недасягальную таямніцу ўсяго існага. І нібыта сучасалі...

...І сапраўды ўяўлялася яму: як аднойчы — пасля школьных урокаў — зазвіняць тут бесклапотныя дзяціныя галасы і смех. Цэлым класам прывядзе маладзенькая прыгожая настаўніца туды сваіх вучняў, каб пацешыць Паэта кветкамі і вяночкамі, сплеченымі дзяцінымі рукамі з любай яму валожкі і рамонкаў... Напэўна ж, успомняць і раскажуць яны яму радкі яго вершаў... Ён не шкадаваў і сам пакінуў ім нямала ўцехі. У вершах сваіх і казках... Як і яны — яго любяць шчабетуны — ён і сам гэтак жа па-дзяціннаму ўмеў цешыцца і захапляцца з дабрыйні і хараства свету.

У пэўным сэнсе ён быў геданістам — жыццё вабіла яго ва ўсіх сваіх шматдзённых захапляючых праявах. І тым было яму бясконца жаданае.

Якая асарода жыць!

Знаць вартасць кожнае гадзіны.

Тым, што адкрыта, даражыць

І адкрываць за дзівам дзіва.

З апошніх сіл узяць рубець,

Бясконцаці жыцця дзівіцца,

Пераканацца, што жывеш,

Што сэрца яшчэ можа біцца!

Сэрца Паэта білася да апошняга вечара яго жыцця. Ён, мабыць, так і заснуў, праслухаўшы канцэрт высокай музыкі (музыка заўсёды была неабходна яго душы), заснуў з адчуваннем асалоды бясконцаці жыцця...

...Ён не вярнуўся на мілую радзіму, якую аддана любіў і, дзе б ні жыў-быў, марыў пра яе і складаў ёй пранікнёныя вершы.

Будзеш ты ўсюды неразлучаны

З першымі ўспамінамі жыцця.

З ціхаю тугой на роднай Случчыне.

З шлохам альховага лісця.

З тою прыдарожнаю алейнінай,

Што ў зацішку пры шашы шуміць...

Хіба ёсць на свеце шчасце лепшае,

Як пад небам бацькаўшчыны жыць!

...Ён не вярнуўся да яе на вечны спачын. І таму гэтак блізка адгукваўся ў сэрцы шчымлівы іспанскі боль. Адгукваўся — па-свойму...

Даруй мне, Случчына, даруй,

Што я заснуў так ад цябе далёка...

...Я не была на пахаванні Паэта. І таго дня на Паўночныя могілкі прыехала пакласці яму кветкі. Запозненныя кветкі...

...Пад вечную дамоўку патрэбныя сажні ўсеўладная ўлада (і на могілках!) адмерала Паэту ў такой пустэльні, якую параўноўваць можна было хіба толькі з Сахараем. Ні лісца, ні кусячка, ні хваінкі! Ні шматка нават камянічка, каб злітацца над белай мудрай галавою...

Ды яшчэ ж і ў гэтай сахары месца Паэту не выдала! Саюз пісьменнікаў кланяўся, выбываў (!) яго ў самых непрыступных заўхозах, што прыбралі да сваіх прагавітых лап сёння ўсю дзяржаву. І гандлююць ужо і гарадскія могілкамі таксама. Адною рукою — выбарачна — выкрэсліваюць з мемарыяльнай "наменклатуры" імя нябожчыка, а другою напярэгані падпісваюць уласныя прозвішчы пад некролагам. Прэстыжна — як ніяк пісьменнік. І не адумаюцца духоўныя лямпы: іх жа ўласныя дзеці першую сваю навуку пачыналі, пэўна ж, з калыханак і казак Паэта. Па чытанках, складзеных Паэтам, пачыналі ўглядацца і пазнаваць свет.

Самім жа сабе сённяшнія дзяржаўныя "землямеры-каморнікі" хітва вымаркоўваюць не інакш, як вечнае панаванне і бясмерце на бясмяротнай беларускай зямлі-пакутніцы.

Дарэмна! Дарэмна...

Бясмерце накіравана Паэтам.

І радкам іх вершаў.

Айчына любові, смутку і смуты,

Продкаў самаахвярна плаха,

Ты і алтар, і крыж нашай пакуты,

Галгофа і Гарваха.

("Сейбітам Случчыны").

Алена ВАСІЛЕВІЧ.

СТОГАДОВЫ ЮБІЛЕЙ

Споўнілася сто гадоў з дня стварэння першай у Беларусі школы малявання і жывапісу ў Віцебску. Яе заснавальнікам быў мастак Юрый Пэн. У пажыццельных ад часу «Віцебскіх губернскіх навінах» за 1898 год гаворыцца, што вучням прапановуваўся курс малявання геаметрычных прадметаў, арнаментаў, гіпсавых фігур, а таксама жывапісу з натуры і на пленэры. Школа малявання і жывапісу Ю. Пэна праіснавала да 1918 года. З 1919 па 1923 год Юрый Пэн узначальваў жывапісна-рысавальную майстэрню ў Віцебскай народнай мастацкай школе, якую заснаваў Марк Шагал. Пасля смерці Пэна ў 1937 годзе і да пачатку вайны яго работы паказваліся на выставах. Чатыры гады назад у Віцебскім мастацкім музеі пачалася работа над каталогам мастака.

НА ЗДЫМКАХ: Юрый ПЭН з вучнямі школы малявання і жывапісу; магіла Юрыя ПЭНА ў Віцебску.

Фота Аляксандра ХІТРОВА.

У КОЖНЫМ РАДКУ — ЧЫСЦІНЯ

У сакавіку паэту-песенніку Уладзіміру Пецокевічу спўняецца 55. Здаецца, гэта той узрост, калі амаль незаўважна пачынаюць слабець пачуцці, і ўсё мацней і мацней філасофская сіла жыццёвым абагульненнем уваходзіць у верш.

Але ва Уладзіміра Пецокевіча па-іншаму.

Быццам само сэрца рвецца з грудзей на волю — самотнаю чайкаю, пшчотна згадваючы першае каханне ў азёрнай старане: "...Па браслаўскай чайцы сэрца плача і журыцца песняй над зямлёй", то ляціць на крылах жалобных кнігавак: "Паплачце, кнігаўкі, паплачце над полем горкіх палыноў..." то плача Багрымавай жалейкай: "Грай, Багрыме, грай, мой мілы, — просіць маці — беларуская пакутная зямля..." то імкнецца на крылах чарадзейнае птушкі — беларускай мовы: "Покуль песня лунае, покуль мова жыве — дух жыве беларускі і жыве Беларусь!"

Яны, яго песні, даўно здабылі пашану на Беларусі. Часта гучаць на радыё і тэлебачанні. Іх любяць за чысціню. Як пшчотнае святло свечкі — у паўсядзённым нашым жыцці.

Яўген КРЫЦКІ.

Уладзімір ПЕЦОКЕВІЧ

НЕ СУМУЙ, МАТУЛЯ!

Не сумуй, матуля, усміхніся долі —
Да цябе ляту я, да цябе,
Паблукаў па свеце, па гарах і долях,
Натаміўся сэрцам у журбе.

Над зямлёю кружыць белакрылы бусел,
Абдымае зорны небакрай,
Абдымае сонца роднай Беларусі —
Я вярнуўся, мама, сустракай!

Ой, як сэрца б'ецца, плача і смяецца —
Светлыя азерцы, ясны гай,
А за гаем — хата і дымок вецца...
На вячэру, мама, запрашай!

Мы з табой, матуля, не заснем да ранку —
Успаміны-згадкі — чарадой,
У вясну, у казку, ў песню-кальыханку
Паляту я, мама, за табой...

Над зямлёю кружыць белакрылы бусел,
Абдымае зорны небакрай,
Абдымае сонца роднай Беларусі —
Я вярнуўся, мама, сустракай!

БАЛАДА

На гнядым звінела срэбраная збруя,
Біў ён капытамі ў прадчуванні сеч...
Дзеўчына-красуна у дарогу злюю
Хлопцу маладому падавала меч:

— Любы мой, харошы, сокал мой
адважны,

Ад варожай зграі барані наш край,
Будзе мне трывожна, будзе мне

Будзеш ты мне сніцца, любы мой, бывай!
і страшна,

Барані сцяжынкі там, дзе мы хадзілі,
Дзе спявала наша зорная вясна,
Барані каханне, барані Радзіму,
Барані, святую, — ў нас яна адна...

На гнядым звінела срэбраная збруя,
Біў ён капытамі ў прадчуванні сеч...
Дзеўчына-красуна у дарогу злюю
Хлопцу маладому падавала меч.

ДЛЯ ТЫХ, ХТО ЛЮБІЦЬ ПЕСНЮ

СПАДЧЫНА

MY HERITAGE

Text Ja. KUPALA

Ihar LUCHANOK

Capella

A gift of worth they did bestow my forebears of a by-gone age, midst
strangers, or the friends I know I cherish this my heritage Dream-tales
of thawing snows in spring those distant memories evoke with
autumn woodlands whispering, and there a lonely storm-rent oak
be- n- tige

1. Ад прадзедаў спакоң вякоў
Мне засталася спадчына;
Паміж сваіх і чужакоў
Яна мне ласкай матчынай.

1. A gift of worth they did bestow
My forebears of by-gone age;
Midst strangers, or the friends I know,
I cherish this my heritage.

Прыпеў:

Refrain:

Аб ёй мне баюць казкі-сны
Вясення праталіны.
І лесу шэлект верасны,
І ў полі дуб апалены.

Dream-tales of thawing snows
in spring
Those distant memories evoke,
With autumn woodlands whispering,
And there-a lonely, storm-rent oak.

2. Аб ёй мне будзіць успамін
На ліпе бусел клёкатам
І той стары амшалы тын,
Што лёг ля вёсак покатам.

2. They mind me of those lindens,
whence
I heard the clacking storks refrain,
The ancient, broken, moss grown
fence
That reels beside a country lane.
Refrain.

Прыпеў:

3. I hear, where verdant grassland
grows,
The plaintive bleat of yearling sheep,
The raucous-cries of gathering crows
Where near the church our fathers
sleep.

3. І тое нудзе ягнят
Бляяне — зоў на пасьбішчы,
І крык вароніных грамад
На могілкавым кладбішчы.

Refrain.

Прыпеў:

4. Жыве з ёй дум маіх сям'я
І сніць з ёй сны няводныя...
Завецца ж спадчына мая
Усяго Старонкай Роднаю.

4. My kindred thoughts shall be
at hand,
To muse on what my dreams presage...
For this, my dearest native land,
Is my own precious heritage.
Refrain.

Прыпеў:

Janka KUPALA (1886—1942)
Translated from Belarusian
by G. Picarda.

На Берасцейшчыне выходзіць газета на ўкраінскай мове «Берестейский край». У ёй некаторыя матэрыялы друкуюцца на рускай, беларускай і польскай мовах. Заснавальнік — грамадскае аб'яднанне «Прасвіта Берасцейшчыны» імя Т. Шаўчэнка.

Адрас рэдакцыі: 224020, г. Брэст, вул. 2-Завадская, 9, галоўны рэдактар Петруковіч Міхайла Мікалаевіч. Тэлефон: 42-99-89.

Падпісны індэкс 63249, газета мае рэспубліканскі статус, падпісання на яе можна ў кожным паштовым аддзяленні Рэспублікі Беларусь.

Рэдактар
Вацлаў МАЦКЕВІЧ

ЗАСНАВАЛЬНІКІ:
Дзяржаўны камітэт па справах рэлігіі
і нацыянальнасцей Рэспублікі Беларусь;
Беларускае таварыства дружбы і культурнай
связі
з замежнымі краінамі;
Беларускае таварыства па сувязях
з сусветнымі краінамі за рубяжом
(таварыства «Радзіма»).

НАШ АДРАС:
220005, Мінск, праспект
Ф. Скарыны, 44.

Тэлефоны: 213-31-97,
213-32-80, 213-30-15, 233-16-56,
213-37-82.

Пазіцыя рэдакцыі і аўтараў,
матэрыялы якіх друкуюцца на старонках
«Голасу Радзімы», не заўсёды супадаюць.

Газета набрана, звярстана
і аддрукавана ў друкарні
«Беларускі Дом друку»
(220041, г. Мінск, пр. Скарыны, 77).
Тыраж 1 835 экз. Індэкс 63854. Зак. 460.
Падпісана да друку 23. 3. 1998 г. у 12.00.
Рэгістрацыйнае пасведчанне № 81.